

Om Bedre Byggeskik

Bedre Byggeskik-bevægelsen blev etableret i 1915. Men allerede i 1907 havde akademiske arkitekter etableret Tegnehjælpen, hvor der blev ydet en prisbillig rådgivning til bygherrer og især bygmestre.

Man havde i flere år interesseret sig for den enkle, danske byggetradition - en stilfærdig saglighed, præget af solide håndværkstraditioner.

Det var disse erfaringer, disse traditioner, man ønskede at udbrede. Tidens bygge-boom havde efter bevægelsens opfattelse afsløret så stort ukendskab til kvalitet og tradition blandt bygmestrene, at der var behov for kyndig vejledning.

”Bedre Byggeskik” var en alsidig forening for arkitekter og bygmestre. Arkitekterne og bygmestrene havde det til fælles, at de ønskede at rette opmærksomheden mod gode huse i enkle materialer og med gode håndværksmæssige løsninger.

For bevægelsen var stilarten ikke det primære. Blandt hustyperne var der spor af nybarok, nordisk gotik, nationalromantik, nyklassicisme – man forsøgte at skabe en generel forståelse for kvalitet i byggeriet.

God, klassisk proportionering, korrekte detaljer og ærlighed i valget af byggematerialer var budskabet. Man ønskede, at husene skulle være enkle, hjemlige og smukke, samt at indretningen skulle være praktisk og tidssvarende.

Konsulent- og tegnehjælp

Foreningen tilbød igennem Tegnehjælpen blandt andet konsulenthjælp, ligesom man arrange-rede kurser for bygmestre og udarbejdede typetegninger til gårde og huse på land og i by.

Bygningsdele og overflader

Bedre Byggeskik-huset kan være djærvt eller meget forfinet, men kendetegnende er de klassiske proportioner og håndværksmæssig kvalitet.

Den røde teglstensmur er robust og patinerer smukt.

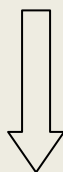
Kalket murværk har store stofflige kvaliteter, og er underlaget sundt, det vil sige fri for fugtskader, så har kalkningen relativ lang levetid.

Bygningsændringer og tilbygninger

Et Bedre Byggeskik-hus proportioneret efter de klassiske regler er ikke umiddelbart disponeret for ydre ændringer og tilbygninger, fordi det vil forstyrre helheden af symmetri og balance.

Man kan foretage ændringer og tilbygninger, når man viderefører bygningens formsprog i form af gavlkviste, karnapper, vinterstuer, som i forvejen er kendte elementer i Bedre Byggeskiks formsprog.

Større tilbygninger er sjældent mulige uden at helheden lider skade.

Vinduer og teglsten

Vinduer udført af kernetræ har med den rette overfladebehandling en særdeles lang levetid. Vil man begrænse vinduernes varmetab tilrådes forsatsrammer.

Teglsten er sammen med naturskiferplader de anvendte tagmaterialer. De blev betragtet som smukke og ærlige materialer og er væsentlige for husets stoflighed.

Eternit, stålplader eller farvede cementsten kan ikke anbefales som tagbeklædning. Glaserede teglsten anvendt på rødstenshuse er for "prangende" i forhold til Bedre Byggeskiks tanker om ærlighed og mådehold i materialevalget.

Vinduerne

Vinduerne er en del af husets klassiske proportionering. Der er sammenhæng mellem rudefeltets størrelse og hele vinduets størrelse, som igen er proportioneret efter facadens mål.

Ændrer man vinduernes formater, får det betydning for husets helhedsudtryk.

De kitfalsede vinduer og den tilhørende profilering af sprosser og karme giver lysindfald af stor kvalitet.

Bygmester Peder Holden Hansen og foreningen Bedre Byggeskik

Peder Holden Hansen er mester for en række gårde og huse på Vejen-egnen opført i perioden 1835 - 1886. Hvor mange vides ikke helt bestemt.

Holden Hansens bygninger fik en varig betydning i Bedre Byggeskiks syn på materialer og særligt proportioner.

Arkitekt Ivar Bentsen (1876-1943) fra foreningen Bedre Byggeskik var den første, der arbejdede med at kortlægge Bygmester Peder Holden Hansens byggerier.

Det startede med at Bentsen og P. V. Jensen-Klint (1853-1930) i 1912 afholdt "Maalerkursus" på Vejen-egnen, hvor de opmålte en del af Holden Hansens gårde. Samme år udgav Bentsen en artikel om Holden Hansen i tidsskriftet "Architecten".

- og sådan gjorde man opmærksom på sig selv -

Landsforeningen Bedre Byggeskik

- har til Formaal at skabe en almindelig Interesse i Befolkningen for vor Bygningskultur, som det vægtige Udtryk den til enhver Tid er for Folkets almindelige Kulturniveau.

Bygningskulturen er et alsidigt Begreb omfattende saavel det økonomiske, tekniske og brugsmæssige som æstetiske Hensyn i Byggeriet.

De nye Huse skal være enkle, hjemlige og smukke, som de gamle var.
De skal passe til den Plads de skal have, og til den Nytte de skal gøre.

Det almindelige Byggeri er en Sag af almindelig socialøkonomisk Interesse, og det er en Sag, der angaar alle, ikke alene dem der skal bygge, men enhver, der holder af den danske Jord, det danske Landskab.

Væk Interesse for den!

Meld Dem ind i Bedre Byggeskik!

Aarskontingent 3 Kr. Foreningens illustrerede Aarsskrift tilstilles alle Medlemmer.

Stål og Beton

I 1925 foreslår Le Corbusier (1887-1965) (Arkitekt, byplanlægger, maler og medstifter af den modernistiske tænketank CIAM) at jævne det meste af Paris på højre bred med jorden og reorganisere byen i zoner med højhuse, grønne bæltter og motorveje - et forslag, der blev mødt med latter. Le Corbusier var interesseret i tidens nye materialer, overvejende kombinationen af stål og beton, hvilket blev et grundlæggende konstruktionsprincip i alle hans byggerier.

Hans vision var intet mindre end at forbedre verden og skabe de optimale forhold for det gode liv. At han i stedet skulle stå fadder til det tankegods, der årtier forude ville afføde ghettoer over hele verden, kunne han umuligt have forudset.

Le Corbusier var ikke i tvivl. Lyset og den friske luft skulle tilbage i byerne, og det skulle ske dels ved at bygge i højden, dels ved at opdele storbyen i fire zoner - én zone til at bo i, én til at arbejde i, én til transport og én til fritid. Det påhit, "den funktionelle by", skulle verden senere bruge milliarder af kroner på at forsøge at udbedre konsekvenserne af.

Poul Henningsen om "Kubismens politiske Indhold"

"Politiken" den 18. december 1930.

Arkitekter véd, hvilken mur af social fordom man møder på farvens og navnlig på stoffets område. Det er os ikke muligt at komme til en fornuftig bedømmelse af de moderne bygge-materialers stofflige skønhed, fordi vi er spærret ude af associationer om tagstens "danskhed", murstens ærværdighed, pudsens fornemhed o.s.v.

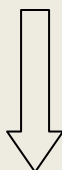
Når engang den gode cement, det smukke paptag og stålvinduet kommer til fuld ære og værdighed også æstetisk, må vi huske at takke kubismen.

- og nu hedder det så Kvalitetssikring

I 1990 blev der holdt en konference på Kunstakademiets Arkitektskole i København under temaet "Byggeri som holder". Ved den lejlighed formulerede man vendingen "Bedre Byggeskik år 2000" med reference både til den gamle bevægelse og til de mange byggeskader, som i de senere år har vist sig i relativt nyt byggeri.

På Herning-Messen samme år er emnet for en konference: Kvalitetssikring. Et andet og mere moderne udtryk for: Bedre Byggeskik.

Offentlige bygherrer, arkitekter, ingeniører og entreprenører vil finde frem til fælles regler for, hvordan man kan undgå fejlene fra 60ernes og 70ernes byggeprojekter. Det er især de store boligbebyggelser, der blev opført i betoelementer, der giver problemer. Udgiften til reparation af skaderne overstiger jævnlige, hvad det kostede at opføre byggeriet og hvad byggeriet nu er vurderet til.

Vejen Miniby og Bedre Byggeskik

I februar 2006 bliver en model af Vejen Kunstmuseum – som det så ud ved indvielsen i 1924 - i størrelsen 1:10 - bygget af byggerne i Vejen Miniby - opstillet i museet i forbindelse med en udstilling med temaet: Bedre Byggeskik – arkitekturen i Vejen omkring 1920.

Peder Holden Hansen, egl. *Peder Holdensen* (1812-1886) var uddannet håndværker og virkede 1835-74 som landbygmester på Vejen-egnen, hvor han opførte en række gårde i klassicistisk stil. Karakteristisk er stuehusenes indgangspartier, der er flankeret af pilastre og kronet af en lav trekantsgavl. Holden Hansen forestod også ombygninger, bl.a. af Estrup Hovedgård (1861).

Malt Gl. Præstegård (Maltvej 94 i Vejen) er opført 1869-70 af bygmester Peder Holden Hansen, som har stået for en lang række meget smukke klassicistiske stuehuse m.v. på Brørup-Vejen egnen.

Denne tidligere præstegård er måske den smukkeste af dem alle efter en omfattende restaurering i 1990'erne. I den forbindelse blev døre og vinduer udskiftede og "tilbageførte", ligesom nye skorstenspiber blev opmuret og skifertaget udskiftet med røde vingetegl. Fra opførelsen havde bygningen dog tag af tagpap! Stuehuset og den østre længe er bygningsfredet.

Vestlængen er opført i 1990'erne som en kopi af den oprindelige, og fra gårdsiden præsenterer ejendommen sig fornemt med det to fritliggende og skråtstillede udlænger. Ejendommen ligger højt og ualmindeligt smukt i landskabet midt imellem Askov og Malt.

P.S.:

Det er skifer fra Malt gl. Præstegård, der er brugt til taget på Nørregade 5 i Vejen Miniby.